

Intervju, Anka Slonjšak: Zašto se u Hrvatskoj ne primjenjuje Konvencija o pravima osoba s invaliditetom

"Hrabro ustrajte u svojim pravima na jednakost, na pripadanje društvenoj zajednici, na djeljivosti ljudskih odnosa i razumijevanju sebe, ali i drugih", poruka je pravobraniteljice za osobe s invaliditetom

Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom trebala bi osigurati ravnopravno sudjelovanje OSI populacije u društvenim procesima, no znamo da je stvarnost drugačija. Vaše mišljenje o (ne)primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom? Koje preporuke i prijedlozi su trenutno prioritet djelovanja Vašeg ureda?

- Temeljem Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom, pravobraniteljica ima ovlasti i da predlaže donošenje i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu osoba s invaliditetom. U izvršenju tog zadatka uočili smo da postoji nedovoljno poznavanja promjena koje je uvela Konvencija, a na čije smo se prihvaćanje obvezali. RH je ratifikacijom Konvencije 2007. godine, prije deset godina, preuzela obavezu uklanjanja prepreka koje oštećenje pretvaraju u invaliditet i osiguranja podrške osobama s invaliditetom kako bi mogle u najvećoj mogućoj mjeri realizirati svoje potencijale i ravnopravno sudjelovati u društvu. Stoga je prilikom donošenja novih propisa potrebno osigurati njihovu usklađenost s načelima ljudskih prava zajamčenih Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. U tu svrhu potrebno je razviti i dosljedno primjenjivati matricu s procjenama učinaka zakona na osobe s različitim vrstama invaliditeta te informirati/obučiti saborske zastupnike, članove Vlade i zaposlenike u ministarstvima o njegovoj dosljednoj i sustavnoj primjeni. U tu svrhu smo podijelili saborskim zastupnicima i članovima Vlade RH tekst preporuka UN Odbora za prava osoba s invaliditetom i CD sa svim materijalima od inicijalnog izvješća RH, civilnog društva, stručnjaka i međunarodnih organizacija te priručnik za donosiocje odluka kako da bolje i lakše primjene Konvenciju u svom radu. Smatram da

jedini način na koji se osobama s invaliditetom može osigurati puno uživanje njihovih ljudskih prava je zajamčiti ta prava nacionalnim zakonodavstvom i podržavati ga dosljednim, odgovornim i koordiniranim djelovanjem svih ministarstava na poštivanju tih prava. Kada navedeno gledamo kroz svakodnevicu tada možemo reći da su pitanja zdravlja i sigurnosti najvažnija područja za sve pa jednako tako i za osobe s invaliditetom. Da bi osobe s invaliditetom u punoj mjeri mogle ostvarivati prava na jednakost i društvenu uključenost, što su temeljna konvencijska načela, naša je obveza osigurati im jednake mogućnosti. Budući da naknade s osnova invaliditeta ni približno ne pokrivaju troškove invaliditeta i dok god budu imale obilježja socijalnih naknada, nećemo postići stvarnu ravnopravnost. Naknade, usluge te različiti oblici podrške moraju biti u funkciji izjednačavanja mogućnosti. Stoga se naši prioritetni prijedlozi i preporuke odnose upravo na zakonodavstvo - izmjene Zakona o socijalnoj skrbi, osobito u dijelu koji se odnosi na osobnu invalidninu i status roditelja njegovatelja, stvaranje mreže različitih usluga; zakonsko uređenje asistencije; izrade Zakona o inkluzivnom dodatku; izmjene Zakona o jedinstvenom tijelu vještačenja (ali i žurno otklanjanje brojnih problema u postojećem sustavu vještačenja); izmjene Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom; izrada novog Pravilnika o znaku pristupačnosti, nastavak provođenja edukacija u području visokoškolskog obrazovanja te stvaranje cjelovitog koncepta brige o osobama s invaliditetom u kojem će svaki sustav, odnosno Ministarstvo unutar svojih nadležnosti biti odgovorno za unaprjeđenje položaja osoba s invaliditetom. Mi još uvijek imamo sustav koji se oslanja na "pomaganje", samilost, empatiju, a ne na koncept poštivanja ljudskih prava što se ogleda u raširenom stavu da je za osobe s invaliditetom odgovorno ministarstvo zaduženo za socijalnu skrb odnosno danas Ministarstvo demografije, obitelji, mladih i socijalne politike.

Što se poduzima po pitanju Zakona o inkluzivnom dodatku?

- Premda je rok za izradu nacрта prijedloga ovog zakona bio zadnje tromjesečje 2015. godine, više od godinu dana nije se po tom pitanju ništa poduzimalo. Smatramo da se treba pristupiti izradi novog zakona odmah nakon formiranja Vladinog povjerenstva za osobe s invaliditetom odnosno osnovane stručne radne skupine. Osobe s invaliditetom s pravom puno očekuju od ovog zakona. Da bi se ostvarila svrha koja se želi postići uvođenjem prava na inkluzivni dodatak, ovo pravo mora biti novčani ekvivalent posve neovisan o приходима pojedinca ili obitelji, tj. ne smije biti vezivano uz dohodovni cenzus te mora proizlaziti jedino iz potreba za potporom proizašlom iz invaliditeta, odnosno dugotrajnog oštećenja bilo koje vrste. Temeljna svrha ovog dodatka je izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom s drugima, izravnanje i priznavanje specifičnosti zapreka koje određeno dugotrajnije oštećenje pojedincu predstavlja u izvršavanju svakodnevnih aktivnosti i kod uobičajenog svakodnevnog socijalnog funkcioniranja. Međutim, inkluzivni dodatak također je i doprinos izravnanju, jednakosti i ravnopravnosti, sigurnosti i boljoj zaštiti osoba s invaliditetom. Najvažnija zadaća, ali i preduvjet ostvarivanju prava na inkluzivni dodatak bit će utvrditi standardne, odnosno minimalne kriterije za ostvarivanje ovog dodatka, kao i njegovu svrhu. Prema tome, inkluzivni dodatak treba biti najvažnija i ciljana naknada namijenjena izjednačavanju osoba s invaliditetom te neovisna o приходима same osobe odnosno njezine obitelji. U tom smislu kao bitna pretpostavka nameće se česta i kontinuirana suradnja i koordinacija između sustava socijalne skrbi, obrazovanja, zapošljavanja i mirovinskog sustava kako bi se stvorio

racionalan i stabilan sustav u kojemu cjelokupna skrb o osobama s invaliditetom neće biti samo dio sustava socijalne skrbi.

Inkluzivni dodatak mora biti uklopiv u cjelokupnu politiku brige o osobama s invaliditetom kojom ih se potiče da uz vlastiti ulog, ali i potporu države i njezinih institucija stvaraju uvjete za osobnu egzistenciju, ali istovremeno daju aktivni doprinos razvoju cjelokupne zajednice.

Koji su planovi po pitanju pristupačnosti vašeg Ureda osobama s invaliditetom na području cijele Hrvatske, planira li se otvaranje regionalnih ureda?

- Obilasci gradova i županija u proteklom osmogodišnjem periodu, te neposredni kontakti s osobama s invaliditetom i roditeljima djece s teškoćama, s predstavnicima jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave, ustanova i institucija potvrdili su važnost i potrebu kontinuirane prisutnosti tamo gdje osobe s invaliditetom ostvaruju svoj život - ne samo zbog boljeg neposrednog i objektivnog uvida u različite probleme koje imaju, nego i zbog veće mogućnosti utjecaja na lokalne politike i bolje zagovaranje prava osoba s invaliditetom. Do kraja 2017. planiramo otvoriti ured u Osijeku, a zatim i u Splitu, što ne ovisi samo o našem planu već i o raspoloživim sredstvima, mogućnosti ustupanja pristupačnog prostora i ostalom.

Koje mjere planirate po pitanju osnaživanja i osamostaljivanja te neovisnog života osoba s invaliditetom?

- Mjere koje planiramo odnose se na osiguravanje pristupa općem obrazovanju, osposobljavanja za zvanja u kojima osobe s invaliditetom mogu u punoj mjeri iskoristiti svoje potencijale te veću zaposlenost osoba s invaliditetom. Međutim, važno je utjecati na državnoj i lokalnoj razini radi promjena u stambenoj politici – osiguravanju pristupačnih stambenih jedinica za organizirano stanovanje, razvoja usluga potpore neovisnom životu i osnaživanja postojećih kapaciteta podrške, te utjecati na općenito poboljšanje pristupa dobrima i uslugama po načelima univerzalnog dizajna i razumne prilagodbe.

Koja je važnost zapošljavanja osoba s invaliditetom kada govorimo o neovisnom življenju?

- Zapošljavanje osoba s invaliditetom ima veliku ulogu u osamostaljivanju i mogućnosti osobe s invaliditetom da što neovisnije živi u željenoj sredini. Zapošljavanje osoba s invaliditetom mora se promatrati i dugoročno kao sastavni dio gospodarskog ozdravljenja, ali i kroz prizmu smanjenja socijalnih naknada te sprječavanja kako socijalne izoliranosti tako i podržavanja pasivno zavisne uloge osoba s invaliditetom. Zapošljavanje osoba s invaliditetom, jednako je važno kao i zapošljavanje osoba bez invaliditeta jer za razvoj svakog društva neophodna su ulaganja i razvoj onih resursa koja stvaraju radna mjesta. Kad govorimo o osobama s invaliditetom – to su radna mjesta primjerena njihovim sposobnostima, ona koja uz odgovarajuće prilagodbe osiguravaju maksimalnu iskorištenost njihovih preostalih sposobnosti, ona koja su produktivna u bilo kojem opsegu.

Postoji li plan kojim bi se poboljšao socijalan položaj osoba s invaliditetom koje su u statusu invalidske mirovine?

- Teško je kroz sustav mirovinskog osiguranja poboljšati položaj primatelja invalidskih mirovina jer ovisi o položaju svih umirovljenika u RH. Međutim, socijalni položaj je moguće poboljšati kroz naknade iz drugih sustava i kada govorimo o osobama koje ostvaruju invalidske mirovine temeljem profesionalne nesposobnosti, moguće ih je poboljšati mjerama aktivne politike zapošljavanja, profesionalno rehabilitirati i vratiti na tržište rada.

Kakva je suradnja Vašeg ureda s udrugama i savezima ?

- Suradnja s udrugama i savezima je zacrtana našim zakonom i ocjenjujemo je dobrom i poticajnom za brojne promjene i prijedloge propisa i politika. Upravo je u tijeku postupak imenovanja osoba u savjetodavno tijelo našeg Ureda u kojemu će biti predstavnici osoba s različitim vrstama oštećenja i stručnjaci. Vjerujemo da će ovo tijelo dodatno unaprijediti ovu suradnju.

Vaša poruka osobama s invaliditetom?

- Budite svjesni vlastitih potencijala i ljudskih vrijednosti i ne dozvolite da invaliditet preuzme kontrolu nad vama, negujte potrebu za osobnim razvojem, otvorenost prema sredini u kojoj živite, hrabro ustrajte u svojim pravima na jednakost, na pripadanje društvenoj zajednici, na djeljivosti ljudskih odnosa i razumijevanju sebe, ali i drugih. Strukturne i održive promjene društvene svijesti ne dešavaju se same po sebi, već su rezultat dodatnih napora na osobnoj razini, ali i na razini ljudskih grupa i zajednice. Vjerujte sebi i ne odustajte i onda kada doživite neuspjeh i nerazumijevanje. Biti aktivan, uključen u život i prihvaćati izazove je ključ kvalitetnog življenja.

Razgovarala: **Božica Ravlić**

Objavljeno: 13.01.2017